

системи нагляду та контролю за діяльністю страховиків; проведення заходів, спрямованих на підвищення рівня захисту інтересів споживачів страхових послуг; посилення дієвості заходів щодо підвищення конкурентоспроможності національного страхового ринку.

Отже, аналіз основних складових фінансової безпеки України показав, що рівень фінансової безпеки в розрізі усіх її складових є невисоким, і, як наслідок, – вразливим до внутрішніх та зовнішніх загроз. Головними завданнями забезпечення формування ефективного фінансового ринку в нашій державі, а відтак – підвищення рівня його фінансової безпеки, на наш погляд, повинні стати: розроблення та реалізація дієвої державної політики у фінансовій сфері; приведення чинного законодавства у відповідність до норм, правил і вимог ЄС; забезпечення умов для розвитку конкуренції; створення умов вдосконалення державного нагляду за фінансовою діяльністю

Список використаних джерел

1. Бароновський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О.І. Бароновський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
2. Береславська О.І. Механізм валютного регулювання в Україні [Текст]: автореф дис. ... доктора екон. наук: 08.00.08 / Береславська О.І.; Національний університет державної податкової служби України. – К., 2011 – 34 с.
3. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Monitor/KV_IV_2010_Moratoring_ukr\(1\).pdf](http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Budget-Monitor/KV_IV_2010_Moratoring_ukr(1).pdf)
4. Звіт Національного банку України за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=77106>
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

***Annotation.** The article analyses of the structure offinancial security of Ukraine and defines the ways of providing its main components. – анотація*

***Key words:** financial security, monetary security, currency safety, security, stock market, insurance market security. – ключові слова.*

УДК 631.16:65.011.7

Сафронська І.М., к.е.н., доцент Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва;

Пеняк Ю.С., к.е.н., доцент Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА

Розглянуто теоретичні аспекти та практичні підходи визначення ймовірності банкрутства підприємств. Застосовано методи діагностики ймовірності банкрутства на прикладі сільськогосподарського підприємства.

***Ключові слова:** ознаки неплатоспроможності, модель, ймовірність банкрутства.*

Постановка проблеми. Банкрутство підприємств в Україні є поширеним

явищем сьогодення. Світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств. Тому, аналіз ймовірності банкрутства і підтримки платоспроможності підприємства є досить актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню аналізу ймовірності банкрутства підприємств приділяється значна увага з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Такі вчені, як Р.Лис, Е.Альтман, А.Таффлер займались розробкою методик і критеріїв прогнозування банкрутства. Зокрема, питання оцінки банкрутства в зарубіжній практиці розглянули – О.Я. Базілінська, В.О. Подольська. Серед українських науковців можна відзначити: Р.С.Квасницьку, І.М. Кордонець, О.О.Терещенко та ін.[1–4].

Формування цілей статті. Метою дослідження є апробація методичних підходів до визначення банкрутства підприємства.

Виклад основного матеріалу. Банкрутство – це визначена господарським судом неплатоспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів, не інакше як через застосування ліквідаційної процедури. Передумови банкрутства слід розглядати, як цілісну взаємодію факторів. Аналіз зарубіжних практиків свідчить, що в країнах з розвинутою ринковою економікою, як правило 1/3 банкрутів викликано зовнішніми факторами, а 2/3 – внутрішніми. У вітчизняних умовах вплив зовнішніх факторів на виявлення стану банкрутства підприємств на думку експертів становить приблизно 50% [1, с.212].

Виявлення ознак неплатоспроможності підприємств в Україні проводиться відповідно до Методичних рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності, а також для своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу, для здійснення випереджаючих заходів щодо запобігання банкрутства, затверджених Наказом Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 у редакції Наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. № 1361 [5].

У світовій практиці одним з найважливіших інструментів системи раннього запобігання та прогнозування банкрутства підприємств є дискримінантний аналіз, зміст якого полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію та розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити банкрутство суб'єкта господарювання.

Методів діагностики ймовірності банкрутства дуже багато, це: моделі Альтмана, коефіцієнт Бівера, дискримінантна модель Ліса, дискримінантна модель Таффлера, показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера, модель Спрінггейта, дискримінантна модель Терещенка, модель Сайфуліна, Кадикова, Зайцевої та інші.

Так, з метою своєчасного виявлення тенденції формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючих суб'єктів господарювання проводиться розрахунок коефіцієнта Бівера (К):

$$K = \frac{\text{чистий прибуток} + \text{амортизація}}{\text{довгострокові зобов'язання} + \text{поточні зобов'язання}} \quad (1)$$

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, при якому протягом тривалого часу (1–2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, а також відбувається скорочення частки прибутку, яка

спрямовується на розвиток підприємства.

Основоположником текстових показників прогнозування банкрутства є американський економіст Е. Альтман, який у 60–70 роках розробив і запропонував декілька текстових моделей для визначення імовірності банкрутства. Найбільш простою серед них є двофакторна модель:

$$K = -0,3877 - 1,074 K_1 + 0,058K_2 \quad (2),$$

де K_1 – коефіцієнт покриття; K_2 – коефіцієнт фінансової залежності.

Отримана величина $Z < 0$, це свідчить про те, що вірогідність банкрутства більше 50%. Більш точні розрахунки імовірності банкрутства підприємства можна отримати при використанні 5–ти факторної моделі Альтмана:

$$Z = 1,2K_1 + 1,4K_2 + 3,3K_3 + 0,6K_4 + 0,99K_5 \quad (3),$$

де K_1 – питома вага оборотних активів в їх загальній величині; K_2 – рентабельність активів; K_3 – рентабельність активів розрахована через використання величини чистого прибутку; K_4 – коефіцієнт покриття по ринковій вартості власного капіталу; K_5 – рентабельності активів, розрахована через використання обсягу реалізації [3, с. 177].

Виходячи з отриманої величини Z , Альтман встановив, що при результаті до 1,8 – імовірність банкрутства дуже висока, від 1,8 до 2,9 висока, від 1,8 до 2,9 можлива, а при результаті від 3 і більше імовірність банкрутства низька.

Ідеї Альтмана були продовжені Спрінгейтом, який побудував модель на підставі дослідження впливу фінансових показників:

$$X = 1,03 A + 3,07B + 0,66C + 0,4D \quad (4),$$

де A – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів; B – відношення прибутку до сплати податків (та процентів) до загальної вартості активів; C – відношення прибутку до сплати податків до суми короткострокових зобов'язань; D – відношення обсягу продаж до загальна вартість активів.

Вважається, що точність прогнозування банкрутства за цією моделлю становить 92%, однак з часом цей показник зменшується. Якщо Z – показник за цією моделлю нижчий за 0,862, то підприємство є потенційним банкрутом.

Роман Ліс адаптував методику Альтмана і встановив граничне значення $Z=0,037$, нижче якого виникає висока загроза банкрутства підприємства:

$$Z = 0,063A + 0,092B + 0,057C + 0,001D \quad (5),$$

де A – відношення суми оборотних активів до загальної вартості активів;

B – відношення операційного прибутку до загальної вартості активів;

C – відношення нерозподіленого прибутку до загальної вартості активів;

D – відношення власного капіталу до вартості позикового капіталу.

Вивченню питань діагностики банкрутства приділяли багато уваги і вітчизняні вчені. Вагомий внесок у розвиток цього напрямку фінансового аналізу зроблений Терещенко О.О., який обґрунтував новий методологічний підхід до діагностики банкрутства вітчизняних підприємств, в основу якого покладено мультіваріантний дис–кримінантний аналіз. Суттєвою перевагою зазначеного переходу є врахування галузевих особливостей об'єктів дослідження при побудові дискримінантних моделей діагностики банкрутства [4, с. 193].

Апробація наведених підходів до оцінки ймовірності банкрутства була проведена по групі 585 сільськогосподарських підприємств Харківської області за даними 2010 року. В результаті чого, критична оцінка домінуючих у закордонній теорії і практиці методичних підходів до оцінки ймовірності банкрутства дозволяє зробити висновки про те, що деякі з них суперечать один одному, адже при одно-

часному їх застосуванні можна отримати протилежні висновки стосовно ймовірності банкрутства певного підприємства. Також, на нашу думку, в зазначених моделях не завжди враховуються всі показники які призводять до банкрутства підприємств, деякі фактори дублюють один одного або являються частиною іншого. Тому, для нівелювання зазначених недоліків і оцінки ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств нами була розроблена модель із шістьма змінними:

$$Z = 2,05X_1 + 0,75X_2 + 0,46X_3 + 0,12X_4 + 0,88X_5 + 0,51X_6 \quad (6),$$

де X_1 – коефіцієнт фінансової незалежності; X_2 – коефіцієнт Вівера; X_3 – коефіцієнт маневреності власного капіталу; X_4 – коефіцієнт покриття; X_5 – рентабельності сукупного капіталу, X_6 – коефіцієнт стійкості економічного росту.

Здобуті в процесі розрахунків значення Z – показника можна інтерпретувати так: $Z < 1,5$ – ймовірність банкрутства дуже висока; $1,5 < Z < 2,5$ – ймовірність банкрутства дуже висока; $2,5 < Z < 4,0$ – банкрутство можливе; $Z > 4,0$ – ймовірність банкрутства дуже низька.

Висновок. Існуючі моделі визначення ймовірності банкрутства підприємства не завжди придатні для використання в економічних умовах України. Використання запропонованої моделі дозволяє з високим рівнем ймовірності спрогнозувати майбутній фінансовий стан підприємства, а отже, оцінити ймовірність його банкрутства.

Список використаних джерел

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посібник / О.Я. Балтійська. – К.: Центр навч. л.–ри, 2009.–328с;
2. Квасницька Р.С. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства / Квасницька Р.С, Кордонєць І.М. // Вісник Хмельницького національного ун–ту.–2011.–№2.–С. 130–135;
3. Рзасва Т.Г. Зарубіжні методи визначення ймовірності банкрутства підприємства / Рзасва Т.Г., Стасюк І.В. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №3.–С.177–181;
4. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія.– К.:КНЕУ,2006.–268с.;
5. Офіційний сайт Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

Annotation. Theoretical aspects are considered and practical the mechanisms of determination of probability of bankruptcy of enterprises are Applied Methods of diagnostics of probability of bankruptcy on the example of agricultural enterprise.

Key words: signs of insolvency, the model, the probability of bankruptcy.